

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА НІМЕЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету іноземної
філології

Михайло РОШКО

« 3 » липня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФОНЕТИКА ТА ТЕОГРАМАТИКА ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ
МОВИ

Рівень вищої освіти	бакалавр
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	035 Філологія
Предметна спеціальність (Спеціалізація) (за наявності)	035.041 Філологія. Германські мови та літератури (переклад включно), перша - англійська
Освітня програма	Англійська мова та література. Переклад
Статус дисципліни	вибіркова
Мова навчання	німецька

Робоча програма навчальної дисципліни «**Фонетика та теорграматика другої іноземної мови**» для здобувачів вищої освіти галузі знань **03 Гуманітарні науки** спеціальності **035 Філологія** предметної спеціальності (спеціалізації) **035.41 Філологія. Германські мови та літератури (переклад включно)**, перша – англійська освітньої програми **Англійська мова та література. Переклад**

Розробники: Ладченко М.М., кандидат філологічних наук, доцент кафедри німецької філології ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Боднар О.М., кандидат філологічних наук, доцент кафедри німецької філології ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри

німецької філології

протокол № 11 від «30» червня 2023 р.

Завідувач кафедри

Наталія КУРАХ

Схвалено науково-методичною комісією факультету іноземної філології
протокол № 4 від «30» червня 2023 р.

Голова науково-методичної комісії

Вікторія СИНЬО

©Ладченко М.М., © Боднар О.М., 2023 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2023 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90	4	3
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,9 самостійної роботи студента – 3	7	6
	Лекції:	
	30	12
	Практичні (семінарські):	
	14	-
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	46	78

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «**Фонетика та теорграматика другої іноземної мови**» є висвітлення як традиційних, так і новітніх теоретичних і практичних проблем фонетики та теоретичної граматики німецької мови як другої іноземної мови з точки зору наукових досягнень сучасного вітчизняного та зарубіжного мовознавства та формування у майбутніх фахівців основ наукового мислення з прицілом на використання матеріалів курсу в практиці викладання німецької мови (ДІМ) в освітніх закладах різного типу.

Курс «Фонетика німецької мови» складається з курсу лекцій та практичних занять, на яких розглядаються приклади артикуляції, ознак голосних та приголосних, а також особливостей інтонації різних типів речень.

Курс «Теоретична граMATика» розширює уявлення про співвідношення явищ мови і мовлення, про мову як єдність взаємозв'язаних рівнів – фонологічного, граматичного та лексичного, про системність граматичних одиниць та явищ, закономірності морфологічних та синтаксичних явищ в німецькій мові.

Вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких загальних компетентностей (ЗК):

ЗК-5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК-6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел

ЗК-8. Здатність працювати в команді та автономно.

ЗК-10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу

Та фахових (ФК) компетентностей:

ФК-1. Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.

ФК-2. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

ФК-8. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань

3. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з дисципліни «Фонетика та теорграматика другої іноземної мови» є: поточний контроль на практичних (семінарських) заняттях, тематичне тестування, контроль результатів опанування тем і виконання завдань, запланованих у межах самостійної роботи; підсумковий контроль, що здійснюється у формі модульної контрольної роботи та залік, який проводиться в усній формі. Під час навчання використовуються такі основні методи: 1) традиційні: вербальні (розповідь, пояснення, бесіда, навчальна дискусія), наочні (ілюстрування, демонстрування, метод самостійного спостереження студента), практичні (практичні роботи), проблемний, аналітико-синтетичний методи, індукція, дедукція, порівняння, узагальнення; 2) інтерактивні методи; 3) методи контролю і самоконтролю в навчальній діяльності.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усна або письмова (групове та індивідуальне опитування, тестування).

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота										Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	50	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		

T1, T2 ... – теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота										Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	50	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		

T1, T2 ... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Семінарські заняття	3	40	4	40
Поточне тестування	2	10	2	10
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульний контроль є необхідним елементом модульно-рейтингової технології навчального процесу. До модульного контрольного оцінювання допускаються всі здобувачі. При визначенні загальної оцінки за модуль враховуються результати поточного контролю знань на практичних (семінарських) заняттях, самостійної роботи та модульної контрольної роботи. Підсумкова оцінка за кожний модуль складається із суми балів за поточне оцінювання (50 б.) і результату модульної контрольної роботи (50 б.). Максимальна оцінка – 100 балів.

Модульна контрольна робота з навчальної дисципліни «Фонетика та теорграматика другої іноземної мови» містить тестові завдання. У тестах подано теоретичні та практичні питання курсу. Сумарна максимальна кількість балів, що виставляється здобувачу вищої освіти за виконання всіх завдань однієї модульної контрольної роботи складає 50 балів (50 тестових завдань).

Здобувач вищої освіти, який не з'явився на модульну контрольну роботу, або ж його модульна оцінка складає від 0 до 34 балів, зобов'язаний скласти (перескласти) модуль до початку підсумкового контролю у строки, визначені викладачем дисципліни та погоджені деканатом факультету.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Підсумковий семестровий рейтинг виводиться як середнє арифметичне двох модулів. Відповідно до Положення про оцінювання навчальних досягнень студентів за кредитно-модульною системою, якщо підсумкова модульна оцінка становить 60 і більше балів, то за згодою студента вона може бути зарахована як підсумкова (семестрова) оцінка з навчальної дисципліни. Здобувач вищої освіти може підвищити на заліку рейтинговий бал, при цьому, за результатами складання заліку оцінка не може бути меншою за дозаликовий рейтинговий бал. Здобувачі вищої освіти, рейтинговий бал яких становить від 35 до 59, залік складають обов'язково. Студент, який за результатами модульних контролів отримав оцінку «F» (0-34 бали), повинен до проведення підсумкового (семестрового) контролю покращити цю оцінку принаймні до показника FX (≥ 35 балів) під час чергування викладача на кафедрі. Без такого покращання він до підсумкового (семестрового) контролю не допускається. Оцінювання результатів навчання на заліку здійснюється за 100-бальною шкалою. Оцінка за залік вноситься у відомість обліку успішності.

Критерії оцінювання підсумкового контролю з дисципліни:

– **«зараховано» (90-100 балів, А)** заслуговує студент, який виявив всебічне і глибоке знання програмового матеріалу, вміння вільно виконувати завдання, передбачені програмою,

засвоїв основну і ознайомився з додатковою літературою, розуміє взаємозв'язок головних понять дисципліни та їх значення для майбутньої професії;

– **«зараховано» (82-89 балів, В)** заслуговує студент, який виявив повне знання програмного матеріалу, успішно виконує передбачені програмою завдання, засвоїв основну літературу рекомендовану програмою, виявив систематичний характер знань з дисциплін і здатний до самостійного доповнення, але під час відповіді допустив деякі неточності;

– **«зараховано» (74-81 бал, С)** заслуговує студент, що виявив не цілком повне знання програмного матеріалу, не завжди успішно виконує передбачені програмою завдання, частково засвоїв основну літературу, рекомендовану програмою, виявив не систематичний характер знань з дисциплін і не завжди здатний до їх самостійного доповнення і під час відповіді допускає деякі неточності;

– **«зараховано» (64-73 бали, D)** заслуговує студент, що виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та майбутньої роботи за професією, вміє виконувати завдання, передбачені програмою, знайомий з основною рекомендованою літературою. Як правило, дана оцінка виставляється студентам, що допустили помилки у відповіді на заліку та при виконанні залікових завдань, але які володіють необхідними знаннями для їх усунення за допомогою викладача;

– **«зараховано» (60-63 балів, E)** заслуговує студент, що виявив часткове знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та майбутньої роботи за професією, не завжди вміє виконувати завдання, передбачені програмою, знайомий лише частково з основною рекомендованою літературою. Як правило, дана оцінка виставляється студентам, що допустили грубі помилки у відповіді на заліку та при виконанні залікових завдань, але які частково володіють необхідними знаннями для їх усунення за допомогою викладача.

– **«незараховано» (35-59 балів, FX)** виставляється студенту, який виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмного матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

– **«незараховано» (0-34 балів, F)** виставляється здобувачу, який володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім; допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою; не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Звукова та просодична система німецької мови.

Тема 1. Вступ. Фонетика як лінгвістична наука.

Зв'язок фонетики з лінгвістичними та нелінгвістичними дисциплінами. Фонетика та фонологія. Зв'язок фонетики та фонології.

Тема 2. Мовний апарат. Фонетичні одиниці.

Мовні органи. Два види мовних органів: активні/рухомі та пасивні/нерухомі. Процес утворення звуків. Фонема та літери. Фонема як найменша фонетична одиниця. Ієрархія фонетичних одиниць.

Тема 3. Голосні фонемні німецької мови та їх ознаки.

Суть та природа утворення голосних звуків. Фонологічні ознаки голосних. Німецькі лабіалізовані голосні. Німецькі дифтонги. Порівняння системи голосних німецької та української мов.

Тема 4. Приголосні фонемні німецької мови та їх класифікація.

Принцип утворення приголосних, їх відмінність від голосних. Принципи класифікації приголосних. Конфронтативний аналіз німецьких та українських приголосних.

Тема 5. Словесний наголос.

Визначення словесного наголосу. Просодичні засоби формування наголосу. Фонетичний склад як найменша просодична одиниця. Наголошені та ненаголошені склади. Класифікація німецького наголосу за локалізацією та характером.

Тема 6. Реалізація словесного наголосу.

Зв'язок структури слова із розподілом словесного наголосу. Класифікація слів на словотворенням. Наголос кореневих, похідних, складних та скорочених слів. Наголошення іншомовних слів.

Тема 7. Інтонія та її компоненти.

Інтоніційні засоби. Функції інтонації. Складові частини інтонації. Визначення синтагми. Види синтагм.

Тема 8. Мелодика та її типи.

Мелодика як основний компонент інтонації. Зв'язок мелодики з видом речення. Реалізація термінальної, прогредієнтної та інтеррогативної мелодики.

Тема 9. Паузи та їх види.

Паузи як компонент інтонації речення. Визначення паузи. Пауза як засіб синтагматичного членування. Темпоральні та нетемпоральні паузи.

Тема 10. Фразовий наголос та його види.

Визначення фразового наголосу. Зв'язок фразового наголосу із синтагмою. Синтагматичний, логічний та емпатичний наголос. Правила реалізації видів фразового наголосу.

Модуль 2. Предмет та завдання теоретичної граматики німецької мови. Дієслово, іменник та прикметник як частини мови. Просте та складне речення.

7-й семестр						6-й семестр					
Модуль 1. Фонетика другої іноземної мови. Звукова та просодична система німецької мови.											
Тема 1. Вступ. Фонетика як лінгвістична наука.	4	2				2	4	2			2
Тема 2. Мовний апарат. Фонетичні одиниці.	4	2				2	4				4
Тема 3. Голосні фонemi німецької мови та їх ознаки.	5	2	1			2	5	1			4
Тема 4. Приголосні фонemi німецької мови та їх класифікація.	5	2	1			2	5	1			4
Тема 5. Словесний наголос.	4	1	1			2	3	1			2
Тема 6. Реалізація словесного наголосу.	3	1				2	4				4
Тема 7. Інтонація та її компоненти.	4	1	1			2	4				4
Тема 8. Мелодика та її типи.	4	1	1			2	5	1			4
Тема 9. Паузи та їх види.	3	1				2	4				4
Тема 10. Фразовий наголос та його види. Модульна контрольна робота	4	1	1			2	4				4
Разом за модуль	40	14	6			20	42	6			36
Модуль 2. Теорграматика другої іноземної мови. Предмет та завдання теоретичної граматики німецької мови. Дієслово, іменник та прикметник як частини мови. Просте та складне речення.											
Тема 1. Теоретична граматики як навчальна дисципліна.	2	1				1	6	2			4
Тема 2. Слово. Його морфологічна будова.	5	2	1			2	4				4
Тема 3. Загальний огляд частин мови в сучасній німецькій мові.	2	1				1	4				4
Тема 4. Дієслово як частина мови. Класифікація дієслів.	5	2	1			2	4				4
Тема 5. Система часових форм індикативу активу.	7	2	1			4	7	1			6
Тема 6. Стан	7	2	1			4	4				4

дієслова.												
Тема 7. Особливості відмінювання іменників.	7	2	1			4	5	1				4
Тема 8. Прикметник як частина мови.	7	2	1			4	5	1				4
Тема 9. Загальна характеристика простого речення.	4	1	1			2	4					4
Тема 10. Загальна характеристика складного речення. Модульна контрольна робота	4	1	1			2	5	1				4
Разом за модуль	50	16	8			26	48	6				42
Разом за семестр	90	30	14			46	90	12				78

4.3. Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Голосні фонемі німецької мови та їх ознаки.	1	-
2	Приголосні фонемі німецької мови та їх класифікація.	1	-
3	Словесний наголос. Реалізація словесного наголосу.	1	-
4	Інтонація та її компоненти.	1	-
5	Мелодика та її типи. Фразовий наголос та його види.	2	-
6	Слово. Його морфологічна будова.	1	-
7	Класифікація дієслів.	1	-
8	Система часових форм індикативу активу.	1	-
9	Стан дієслова.	1	-
10	Особливості відмінювання іменників.	1	-
11	Прикметник як частина мови.	1	-
12	Загальна характеристика простого речення.	1	-
13	Загальна характеристика складного речення.	1	-
Разом		14	-

4.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Визначити фонетику як лінгвістичну науку та основні фонетичні терміни.	2	2
2	Основні правила довготи та короткості голосних.	2	4
3	Аналіз німецьких голосних за ознаками. Ознаки німецьких та українських голосних. Суть та види німецьких дифтонгів.	2	4
4	Аналіз німецьких приголосних за ознаками. Ознаки німецьких та українських приголосних.	2	4

5	Класифікація словесного наголосу за місцем та характером. Порівняння німецького та українського наголосу.	2	2
6	Словесний наголос та будова слова.	2	4
7	Зв'язок інтонації з типом речення. Порівняння інтонації німецької та української мов.	2	4
8	Визначити мелодику як основний компонент інтонації та її типи.	2	4
9	Вивчити види пауз та правила синтагматичного членування.	2	4
10	Проаналізувати фразовий наголос та його види.	2	4
11	Вивчити предмет та завдання теоретичної граматики.	1	4
12	Морфологічний аналіз слів.	2	4
13	Вивчити систему частин мови в німецькій мові.	1	4
14	Синтаксична класифікація дієслів.	2	4
15	Вивчити вживання часових форм індикативу активу.	4	6
16	Статив.	4	4
17	Вивчити особливості відмінювання власних назв.	4	4
18	Підготувати виступ зі ступенів порівняння прикметників.	4	4
19	Вивчити класифікацію простого речення за будовою.	2	4
20	Вивчити види складносурядних речень за типом логічного зв'язку між реченнями.	2	4
	Разом	46	78

Самостійна робота включає: опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу; вивчення окремих тем і питань, що передбачені для самостійного опрацювання; поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації; підготовку до практичних занять; систематизацію вивченого матеріалу перед підсумковим контролем.

5. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби: комп'ютер, мультимедійний проектор.

6. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Фонетика німецької мови

Основна література

1. Ладченко М. М. Фонетика німецької мови. Методичний посібник. Ужгород, 2016. 68 с.
2. Лисенко О. І. Вступний курс фонетики німецької мови: Навч. посіб. для студ. вищ. та серед. навч. закл.– 4-те вид., допов. й переробл. К.: А.С.К., 2007. 119с.
3. Прокопова Л. І. Вступний курс фонетики німецької мови для вузів: Навч. посіб. К.: Грамота, 2004. 136 с.
4. Ladtschenko M. Deutsche Phonetik. Методичний посібник. Ужгород: Бреза, 2017. 67 с.
5. Steriopolo E. I. Theoretische Grundlagen der deutschen Phonetik. Winnyts'a: Nowa Knyha, 2004. 320 S.
6. Wängler H.H. Atlas deutscher Sprachlaute. Berlin: Akademie-Verlag, 1981. 55 S.

Допоміжна література

1. Ладченко М. М. Навчання просодичному оформленню німецького речення на молодших курсах // Методика викладання іноземних мов. Республіканський методичний збірник. Випуск 21. К.: 1992. С. 123 - 127.

2. Ладченко М. М. Зв'язок фонетики з морфологією у викладанні практичної фонетики німецької мови // Матеріали щорічної підсумкової конференції професорсько-викладацького складу ф-ту іноземної філології ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 24-25 лютого 1916 р. Ужгород: ПП «АУТДОР – ШАРК», 2016. С. 112 – 114.
3. Ладченко М. М. Зв'язок фонетики з синтаксисом у викладанні практичної фонетики німецької мови // Матеріали 71-ї підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького складу ф-ту іноземної філології ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 27-28 лютого 2017 р. – Ужгород: ПП «АУТДОР – ШАРК», 2017. С. 71 – 73.
4. Ладченко М. М. Робота над усуненням інтерференційних помилок студентів у реалізації німецького словесного наголосу // Матеріали щорічної підсумкової конференції професорсько-викладацького складу факультету іноземної філології ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 28 лютого 2018 року. Ужгород: «Ліра», 2018. С. 33 – 36.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. <http://www.osvita.org.ua/articles/549.html>
2. <http://lib.chdu.edu.ua/index.php?m=3&b=108>
3. <http://znaimo.com.ua>
4. <http://www.movi.com.ua/nimecka-mova/1692-fonetika-nemeckoji-movi>
5. <http://dls.ksu.kherson.ua/dls/Library/LibdocView.aspx?id>
6. <http://mek.oszk.hu/05100/05198/05198.pdf>
7. <http://www.youtube.com/watch?v=f8p6z4RWpB0>
8. http://shareware.su/soft/programm_2906.html
9. <http://yak-prosto.com/yak-vimovlyati-nimecki-slova>

Теорграматика німецької мови

Основна література

1. Боднар О.М. Курс лекцій з навчальної дисципліни «Теоретична граматика ДІМ» Ужгород: ФОП Олеоленко Л.О., 2019. 35 с.
2. Гвоздяк О.М. Граматика німецької мови. Навчальний посібник. Ужгород: Ліра, 2004. 576 с.
3. Гвоздяк О.М. Граматика сучасної німецької мови. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Ужгород: ФОП Бреза А.Е., 2012. 464 с.
4. Гвоздяк-Фрідманська О.М., Біров І.Й. Довідник з граматики німецької мови. Ужгород: Закарпаття, 2000. 221 с.
5. Драб Н.Л., Скринька С., Стаброз С. Практична граматика німецької мови. Вінниця: Нова книга, 2007. 280 с.
6. Duden. Die Grammatik. Mannheim: Dudenverlag, 2009. 1352 S.
7. Helbig G., Buscha J. Deutsche Grammatik. Ein Handbuch für den Ausländerunterricht. Leipzig: Langenscheidt, 1994. 735 S.
8. Tscholos I. Theoretische Grammatik der deutschen Sprache. Ужгород: ФОП Бреза А.Е., 2012. 82 с.

Допоміжна література

1. Бочко Г., Кудіна О. Німецька мова. Київ: Фенікс, 2000. 365 с.
2. Євгененко Д.А., Білоус О.М., Гуменюк Т.Д., Зеленко Т.Д. і ін. Практична граматика німецької мови. Вінниця: Нова книга, 2004. 401 с.
3. Лисенко Е.І., Корольова М.Р., Фрицька К.Ф., Залевська В.Ю., Турова З.М. Німецька мова. Вінниця: Нова книга, 2001. 304 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. https://www.cuspu.edu.ua/images/inmov/kaf_nim-mova/Vorlesungen_in_theoretischer_Grammatik.pdf